

חריפת החידון

להחלטת השופטים, הריע ממושכות לאלה שהשיבו בעברית, עיד לפני שהשופטים פסקו את מספר הנקודות המגיע לתשובה. מלבד עדיפות זו, והעדיפות בעובדת היות אלשייך גבר לעומת האשה דהיסילבה, היה לרב יתרון חשוב נוסף: הוא איש תנ"ך מקצועי, לעומת יולאנדה החובבת. אפשר להשחית את המאבק שנערך ביניהם לקרב כדורסל, שהיה נערך בין הכדורסלנים המקצועיים של הארץ לגובטורטרס לבין קבוצת הפועל גבעתיים, למשל. כי אלשייך, עם כל יחס הקדושה שרו — שהשתקף בצורה כנה על הבמה — הינו איש תנ"ך מקצועי מנעוריו. הוא היה בן 20 כאשר, בשל ידיעותיו העמוקות בתורה, הפך למורה לתנ"ך בבית-מדרש לנערים בצנעא, עבודה בה עסק כתיכור שנים גם לאהרונה, אחרי שהתגלה כשרונו בחידון התנ"ך, הועסק בתשלום בחברה לחקר המקרא, שבמשרד ראש הממשלה משלם את משכורתו.

אין, כמובן, כל פגם בעובדות אלה; אולם הן ממחישות את היחס שבהתייחסות מידות בין איש תנ"ך מקצועי לבין אשה, שהתנ"ך עבורה הוא רק תחביב — רציני וקדוש — אבל תחביב.

★ ★ ★
פניה לביני
מרות עדיפויות ויתרונות ברורים אלה, נותרו זה מול זה, עם סיום החי

ביק, לפני שהיא מתחילה בעבודת יומה, היא משנת — מאז היתה בת 13 — ארבעה פרקי תנ"ך. בצורה זו הספיקה לקרוא את התנ"ך 28 פעמים.

והנה, דחוקא אשה זו מבין כל המשתתפות, התגלתה כמתחרה החריפה ביותר לרב אלשייך. בשלב הראשון של החידון, שנערך בבוקר, צברה את מקסימום הנקודות האפשרי, בדיוק כמו הרב הישראלי. גם בשלב הפומבי של החידון לא פיגרה אחריו אפילו בנקודה אחת. שניהם — הרב והמורה — ענו על כל השאלות שנשאלו. היה אמנם הבדל בתשובותיהם. מפיו של אלשייך זרמו התשובות בשטף, כשהן מלוות בציטוטים של הפסוקים, ואילו יולנדה התאמצה כדי שתוכל להשמיע את התשובות המדוייקות. אולם עצם הצלחתה של המורה הברזילאית היתה בבחינת סנסציה, שכן כל הנתינים היו לרעה ולטובת אלשייך.

★ ★ ★
מקצועי מול תחביב

העדיפות הראשונה של אלשייך על הגברת דהיסילבה היתה בעצם העובדה, שהוא דובר עברית והיא שפה זרה, פורטוגזית.

הקשר בינה לבין השופטים והקהל היה קשר בלתי ישיר, באמצעות מתרגם. אמנם כונסו המתרגמים ערב לפני החידון במקום

פילבה — שרשמית זכתה רק בתואר סגנית אלוף התנ"ך העולמי — קופחה בצורה מבישה וכי תואר האלוף נקבע בצורה הגורבלת עם שערוריה.

אילו היה הדבר מתרחש בהוג צר, הרחק מנורקרי הפירסומית, אפשר היה לראות בשערוריה זו משיג ביוון מקומי שיש רק להצטער עליו. אולם חידון התנ"ך נולד כי מאורע ממלכתי, וכזה הוא נשאר. הוא נערך בחסותו של נשיא המדינה, בנוכחות שרי הממשלה ואישי המדינה, מעליו זוהרת היתה של המאורע הבינלאומי בהה ידיעה שנערך בישראל, שכולו המצאה מקרית שלה. משיג כך לא רק כבודם של אדם מסוים או קבוצת עסקנים מונח על כפת המאזניים, אלא כבודה של המדינה כולה.

★ ★ ★
העובד: שאות קרות

השערוריה עצמה הא היתה פרי התיקרה העיוור. היא זימה תוצאה של שורת כשלונות ארגוניים ותולדה של התייחסות אל החידון כאל מאורע בעל משמעות מדינית.

כאשר נערך חידון התנ"ך הבינלאומי הראשון בישראל, לפני שנתיים, לא היה כל קושי לקבוע כבר כתחילתו מי יוכתר בתואר האלוף. רמת המשתתפים באותו חידון היתה נמוכה למדי, ולעומתה היתה רמת השאלות גבוהה מאד. כתוצאה מכך צבר אלוף התנ"ך של ישראל באותה שנה, עמוס חכם, כבר בשלבים המוקדמים של החידון, יתרון ניכר על יריביו. ניתן היה לו להוכיח בקלות את עדיפותו על פני שאר המתחרים. באותו הלך של החידון שנערך בש מב זינק חכם קדימה, כשהוא משאיר מאחוריו את כל יריביו. כאשר הוכתר בתואר, למצלמות ההמון, לא יכיר היה איש לערעה, כאילו ניפוק שהוא על זכותו לתואר.

אולם תוצאות אותו חידון הביאו את הארגונים אשר החברה לחקר המקרא, כי מסקנה שבחידון הבינלאומי יש להיריד את רמת השאלות, בהתחשב בנתונייה של המשתתפים בו. כתוצאה מכך היתה הרמה הכללית של השאלות שנשאלו השנה נמוכה במידה שנראתה לפעמים כמגוחכת. כמו השאלה: "איזה אשה באה לזנוג חרות בישראל ואיזה גבר בא להתרפא בארץ?" לעומת זאת היתה רמתם הממוצעת של הנתינים השנה גבוהה מאשר בחידון הראשון. אלוף התנ"ך הישראלי, הרב יחא אלשייך, שייצג את ישראל בחידון הבינלאומי, נראה לפני תחילת החידון כמועמד ודאי לזכות בתואר. הרב בן 45, יליד צנעא שבתימן, שעלה לפני 12 שנים לארץ, אב לארבע בנות ובן אחד, התגלה עוד בחידון התנ"ך הראשון, לפני שנתיים, כפאנומן בוכרון התנ"ך. הוא נראה כקונקרדנציה מהלכת על שתיים, שכל פסוק וכל אית חרותים במותו.

★ ★ ★
המתחרה: אשה

ביאותו, ידענותו וכוח-זכרונו היו מופלאים של הרב אלשייך הופגנו גם השנה, בשלבים המוקדמים שהביאו אל החידון הבינלאומי. קשה היה אפוא, לשער שיימצא יריב המסוגל להתמודד עמו על התואר.

ואז התחוללה הפתעה. התברר, כי מבין 17 נציגי העמים הזרים אשר השתתפו בחידון, מצויים שניים-שלושה, שהודות לרמת השאלות הנמוכה תחרו כרב אלשייך במספר הנקודות שצברו. הפתעה העיקרית היתה אשה תמירית-קומה, בעלת מראה אצילי: יולנדה אמברסה דהיסילבה, אלופת התנ"ך של בראזיל.

יולנדה, אם לשלוש בנות, נוצריה מכת האדוונטיסטים, היא במקצועה מורה לפדגוגיה ית בסאן פאולו שבבראזיל. בשעות הפנאי שלה היא מטיפה בכנסיה של בעלה, עוֹכֶת בעבודות סוציאליות כמו ביקוריות-חולים ו-מסיבות לאיסוף כספים לצדקה. יחסה לתנ"ך הוא יחס עמוק ורציני. מדי

ההצדעה
יולאנדה דה סילבה, אלופת התנ"ך של בראזיל, מצדיעה עם ניגון הימנון מדינתה.

הבדיחה העממית מספרת על אותה הצלמה, שטענה כי היא "קצת כהריון". השבוע עמדה המדינה כולה, במצבה של אותה עלמה, אלא שלא היתה זו בדיחה כלל וכלל.

במעמד חגיגי, לעיני העולם כולה, בתרה ישראל באלוף התנ"ך העולמי. היא הניחה את כתר האלוף על ראשו של הרב הירושלמי יחיה אלשייך. אולם יחד עמו הכתירה המדינה את יולאנדה דהיסילבה, אלופת התנ"ך של בראזיל שהשתתפה בחידון בתואר מיוזר ובאסורדי — "קצת אלופה".

ראש הממשלה דויד בן-גוריון קיבל אותה בהתלהבות. יחד עם חתן התנ"ך עצמו, ההמונים הריעו לה. ראש מינהל ההסברה, צבי זינור, אף דגן שיסביעו מדליית זהב מיוחדת. עברה, דבר שלא נקבע מראש.

מעשים אלה לא נועדו אלא להרניע את המצפון הלאומי, שכן, כאשר הסתים החי דון הבינלאומי, שנערך בנייני האומה בירושלים, נשאר טעם מר כפי רבים רבכתי, מבין אלה שנזכחו בחידון או האזינו לו ברדיו, נשארו בהרגשה כי יולאנדה דהי

הכריטה
תדי קולק (שמאל), מנהל משרד ראש הממשלה, מתייעץ עם דויד בן-גוריון ונשיא המדינה יצחק בן-צבי, כיצד לקבוע את תואר האליפות עם סיום החידון. הבעת פניהם הרצינית של המתדיינים מעידה על מובכותם הרבה.

דון בשעה שתיים וחצי בלילה, הרב הישראלי והמורה מבראזיל, כשמאזנם מראה מספר נקודות שווה. ואז החלה ההתרוצצות המבישה. למעשה החלה עוד בשעה שאלשייך השיב לשאלות שופטים, כשהיה כבר ברור מה עומד להתרחש. היה צורך להכריע מה לעשות. קם מנהל משרד ראש הממשלה, טדי קולק, ומיהר אל הכוס שלו, דויד בן-גוריון, שישב בשורה הראשונה בקהל, כדי לשאול את פיו כיצד יש לנהוג.

דויד בן-גוריון ישב בקהל כצופה פשוט. לא היתה שום סמכות שהקנתה לו זכות לשפוט או להתערב בנעשה על הבמה. המאורע 'גם לא נערך' בחסותו, אלא בחסות נשיא המדינה, שישב לידו. הפניה לביני היתה, אפוא, זילזול בי

סגור, שם ניתנו להם השאלות שישאלו במבחן ושם תירגמו אותן לשפתו של הנבחר. שאלות נועדו לשרת. אולם אפילו בתוך גוף המדוייק ביותר הולך לאיבוד חלק, זעיר אמנם, של אופי השאלה וכוונתה.

דבר זה הורגש יותר בתרגום התשובות, שנעשה בו במקום. ללא הכנה מוקדמת, אמנם נשמר עיקר התשובה בתרגום, ולפני אפשר היה לקבוע אם התשובה נכונה או לא. אך מידת הבקאות וכוח-הזכרון לא יכלה להשתקף בדיוק.

כך קרה, שתשובותיה של דהיסילבה, כמו אלה של שאר הנבחרים שדבריהם תורגמו, אבדו את האפקט שלהם על הקהל. כי מבחינת הרושם שעושה התשובה על הקהל, המתרגם הוא הנבחן, יותר מהמתחרה עצמו. דבר זה בלט ביותר כשהקהל לא המתין